

1. Op de grens van Rome en Reformatie

‘Ik bid nog elke dag de lauden en de completen: het ochtend- en avondgebed. Die bestaan voor een groot deel uit psalmen. Ik vind het onbegrijpelijk dat protestanten de getijden hebben losgelaten. Daarmee breng je discipline aan in je geestelijk leven.’

Boven de deur van de woonkamer hangt nog altijd een kruis. Geen crucifix. Daar had mr. drs. Hans Jurgen (Bas) van der Ven (1966) in zijn rooms-katholieke jaren al moeite mee. Maar het kale kruis, sprekend van de opgestane Christus, blijft voor hem hét symbool van het christendom van alle tijden en plaatsen. Daarom liet hij het gewoon hangen na zijn overgang van de heilige Moederkerk naar de Protestantse Kerk in Nederland. Een overduidelijke breuklijn was er niet. Voor die tijd kerkte hij al geregeld in de protestantse gemeente van zijn woonplaats Gieten, in het hoge Drenthe. Tijdens vakanties loopt hij zonder schroom nog eens een kathedraal binnen, voor het bijwonen van een rooms-katholieke eredienst.

De directeur-bestuurder van Bibliotheken Zuidoost Fryslân groeide op in een traditioneel rooms-katholiek milieu, als nakomertje in een gezin met vijf kinderen. Toch mist hij de indrukwekkende rij namen waarmee de meeste Nederlanders van onder de grote rivieren door het leven gaan. ‘Mijn ouders hebben mij er slechts twee gegeven: Hans Jurgen. Ik werd altijd Bas genoemd, niemand weet waarom. Bij mijn eigen kinderen heb ik de vergissing goedge maakt. Onze oudste heet Laurentius Johan-

nes Cornelis Maria, de tweede Alexandra Bastine Geertruida Elizabeth en de derde Sebastianus Ignatius Theodorus Maria.’

Van het stadje Hulst in Zeeuws-Vlaanderen verhuisde het ouderlijk gezin naar Roermond, waar vader Van der Ven de kost verdiende als bankdirecteur. Zijn echtgenote was een zus van de befaamde rooms-katholieke politicus en hoogleraar sociaal recht Piet Steenkamp, de geestelijke vader van het CDA. ‘In karakter verschilden mijn ouders als dag en nacht van elkaar. Mijn moeder kwam uit een heel fijn rooms milieu, op het calvinistische af. Mijn vader was een uitgesproken Bourgondiër. Hij vond het belangrijk dat ik wijnen leerde onderscheiden. Als we uit eten gingen, en dat deed hij graag, stimuleerde hij me steeds een ander gerecht te kiezen, om zo een goede smaak te ontwikkelen. Tegelijk was hij in zijn overtuiging radicaler dan mijn moeder. Ik herinner me nog goed dat hij onenigheid had met oom Piet, omdat die voor de abortuswet had gestemd, om een slechtere wet te voorkomen. Daar viel iets voor te zeggen, maar voor mijn vader was abortus intrinsiek kwaad. Daar kun je nooit je stem aan geven. Hij heeft zijn lidmaatschap van het CDA opgezegd en stemde sindsdien op de SGP. Vanuit de opvatting: als mijn principes niet meer worden verdedigd door katholieken, maar wel door protestanten, dan krijgen zij mijn stem.’

De kinderen Van der Ven gingen na de lagere school naar een internaat, zoals gebruikelijk in een gegoede rooms-katholieke familie. ‘De jongens bij de paters, de meisjes bij de nonnen. Daardoor was van een gezinsleven nauwelijks sprake. Mijn oudste broers kwamen eerst alleen in de grote vakantie en met Kerst en Pasen naar huis. Later eens in de zes weken. Ik ging naar een internaat in België, het land waar mijn vader was opgevoed.

Daar verbleef ik bij de paters Kruisheren van Maaseik, op een ongemengde school. Ik herinner me nog goed dat de eerste vrouw er les kwam geven. Iedereen was opgewonden. Toen ik het internaat verliet, was ik in de omgang met het andere geslacht zeer onhandig. Ik wist er totaál niet mee om te gaan.’ Over het niveau van de opleiding heeft Van der Ven niets dan lof. ‘De paters waren enorm erudiet en bevlogen. Het bezwaar van zo’n internaatschool was de puur intellectuele benadering. Je leerde er geweldig veel, op een breed terrein, maar uitsluitend gericht op het brein. Het gevoel nam geen enkele plaats in. Ik herinner me als de dag van gisteren dat ik tegen een docent zei: “Pater, ik ben vandaag jarig.”

“Ik niet”, was zijn antwoord.

De verhouding tussen de intellectuele en de emotionele kant van het bestaan was volledig zoek.’

Dankzij een Belgische wet die bepaalde dat kinderen het weekend thuis moesten zijn, reisde Bas in tegenstelling tot zijn broers elke vrijdag naar Roermond. ‘Na mijn afscheid is ook het gescheiden onderwijs afgeschaft.’ Op zondag ging hij steevast met zijn ouders naar de eucharistieviering. ‘Het rijke roomse leven heb ik al niet meer meegemaakt. Ik was een van de weinigen van mijn leeftijd die elke zondag naar de kerk ging. Met vreugde. Van jongs af ben ik een heel gelovig en religieus mens geweest. Dat zit denk ik in mijn genen. Wellicht speelt mee dat ik al jong werd geconfronteerd met ziekte en dood. Twee neefjes van me zijn overleden aan kanker. De confrontatie met tragische zaken stimuleren een verticale houding. Op zaterdagavond ging ik met vrienden uit, maar dat deed ik pas als ik de eucharistieviering had bijgewoond.’

Na de afronding van de middelbareschoolopleiding bij de paters

Kruisheren ging de jongste zoon van de Roermondse bankdirecteur rechten studeren, in Leiden. In de avonduren deed hij er in Rotterdam economie bij. 'Ik had graag psychologie en filosofie gestudeerd, maar dat vond mijn vader richtingen om als hobby te beoefenen. Een vent koos een echt vak.' Ook het idee om priester te worden, liet hij op advies van zijn vader varen. 'Hij had moeite met het verplichte celibaat. Bij het goede leven hoorde voor hem het delen van het bestaan en het bed met een vrouw. Dat ontnem je iemand niet. Een oom van hem was bisschop op Aruba. Daar speelde het probleem niet. Iedereen begreep waarom de bisschop zo nu en dan voor een paar dagen naar Venezuela ging. Dat wordt in die cultuur zelfs positief gewaardeerd. Als je seksueel niet actief bent, tel je in Zuid-Amerika niet mee. Mijn vader kon heel goed overweg met die oom. Hij vond het een kerel. Met een strikt toegepast celibaat trok je naar zijn mening de verkeerde mensen aan. Het geeft een ongewenste voorselectie. De huidige praktijk in de Rooms-Katholieke Kerk van het Westen lijkt de juistheid van die opvatting te staven.'

In zijn studentenjaren zag Van der Ven de neergang van het roomse leven in een angstaanjagend tempo doorgaan. 'Aan het begin van de jaren 60 had elk bisdom nog zijn eigen Klein- en Grootseminarie. Nu zijn er twintig priesterstudenten in heel Nederland. Ik beoordeelde de situatie aanvankelijk heel idealistisch. Naïef idealistisch. Al werd ik dan geen priester, ik zou meewerken aan het realiseren van een reveil binnen de Rooms-Katholieke Kerk. Die mogelijkheid zag ik bevestigd door de populariteit van bisschop Gijsen van Roermond. Uit linkse kringen kreeg hij veel kritiek, maar geen bisschop had méér priesterstudenten dan hij.'

Toch hield de opwekking ook in Roermond geen stand. ‘Daarna is het kerkelijke gebouw een poos met touwtjes bij elkaar gehouden. Ik heb nog meegemaakt dat er op zondagmorgen vijf diensten waren, al zaten er nauwelijks mensen. Dat kon omdat het geld beschikbaar was. Een groot deel van de opbrengst van de Algemene Loterij Nederland ging naar de Katholieke Kerk. Dat waren enorme bedragen. Daarnaast waren er de soms omvangrijke nalatenschappen. Die tijd is voorbij. Steeds meer kerken worden afgestoten omdat het geld op is. De mensen waren al veel eerder verdwenen. Die teloorgang van de Rooms-Katholieke Kerk doet me pijn.’

Een belangrijke reden voor het verval was de algemene secularisatie, constateert Van der Ven, maar daaruit is de snelheid niet te verklaren. Die heeft een andere oorzaak. ‘Na het Tweede Vaticaans Concilie is in Nederland heel veel afgeschaft zonder dat er iets voor in de plaats kwam. Sinds de tweede helft van de jaren 60 vindt geen geloofsoverdracht meer plaats. Dat heeft te maken met de sterke anti-houding die is ontstaan, als reactie op het zeer orthodoxe verleden. “Hollandia est”, zeiden ze destijds in het Vaticaan. We kunnen het ons nu niet meer indenken, maar Nederland werd als voorbeeld gesteld. We weten allemaal dat veel rabiate atheïsten en vrijzinnigen afkomstig zijn uit de orthodoxie. Toen de poorten van de kerk door paus Johannes XXIII waren geopend, moest alles anders. We kregen beatmissen en priesters gingen van de ene op de andere dag in een gewoon pak lopen. Door die verburgerlijking van het geloof zag je het onderscheid niet meer. Omdat een mens toch in iets wil geloven, zijn hedendaagse katholieken zeer gevoelig voor yoga, reiki en genezende edelstenen. Zo vullen ze het religieuze vacuüm in.’

De familie Van der Ven gleed mee in de algemene ontwikkeling. ‘Mijn tweede broer, die als eerste binnen het gezin in het huwelijk trad, was al niet meer van plan in de kerk te trouwen. Omdat mijn vader weigerde in dat geval aan de bruiloft deel te nemen, is toch een dienst geregeld. Uiteindelijk zijn we allemaal in de kerk getrouwd en zijn alle neefjes en nichtjes nog gedoopt, maar ik denk dat ik nu de enige ben die nog naar de kerk gaat. En het zou me verbazen als een van mijn neefjes of nichtjes in de kerk trouwt.’

Bas bleef behoudend rooms-katholiek. ‘Ik was weleens atheïst, maar nooit langer dan een dag of drie. Soms ben je teleurgesteld in de kerk, vooral in de bedienaren ervan. Je maakt dan snel de denkfout dat je die vereenzelvigd met God. Het is natuurlijk afschuwelijk als een priester de fout in gaat, maar dat heeft niets te maken met het wezen van de kerk.’

Vooraf in zijn studietijd werd hij meer dan eens stevig onder vuur genomen. ‘Medestudenten in Leiden begonnen altijd over het celibaat en de visie van de paus op de pil en het condoom.’ Door zijn benoeming tot plaatsvervangend manager economische zaken bij de protestants-christelijke stichting Philadelphia Voorzieningen in Nunspeet kwam hij in aanraking met reformatorische christenen. Die brachten ander geschut in stelling. ‘Zij bevroegen me op zaken waar ik me absoluut niet druk over maakte, waar zelfs mijn ouders zich niet over bekommerden, zoals de verering van de heiligen en de onfeilbaarheid van de paus. De rijkdom van de Katholieke Kerk kwam zelden aan de orde. Voor rooms-katholieken is God de Onzegbare, de Oneindige, Die Zich desondanks met kleine mensen wil bemoeien. Door de symboliek, die in de protestantse kerken vrijwel geheel is weggesaneerd, probeert de Rooms-Katholieke Kerk iets van

dat mysterie te laten zien. Het gevaar in het protestantisme is, dat men denkt God uit te kunnen leggen.’

Ondanks de aanvallen op zijn kerkelijke achtergrond voelde Van der Ven zich in zijn nieuwe omgeving als een vis in het water. ‘In Leiden was ik met mijn religieuze belangstelling een eenling. Op de Veluwe is geloof nog echt een item.’ Bij Philadelphia leerde hij bovendien Miriam kennen, secretaresse van de voorzitter van de raad van bestuur, een vrouw van hervormden huize. ‘*Tüchtig* hervormd, mag ik wel zeggen: gereformeerde bond in Nunspeet. Vanuit de opdracht van Paulus om alles te onderzoeken en het goede te behouden, bezocht ik al regelmatig diensten in protestantse kerken, van vrijzinnig tot de Gereformeerde Gemeenten in Nederland.’

Zijn eerste bezoek aan de gereformeerde gemeente van Nunspeet zal hij niet snel vergeten. ‘De zwarte mannen voorin, onder wie mijn collega Albert Schreuder, gingen voor het gebed staan. Gehoorzaam volgde ik hun voorbeeld. Tot mijn verbazing bleek vrijwel niemand van de anderen dat te doen. Na het zingen van een psalm reikte iemand me een pepermunt aan. Ik dacht: wat zullen we nú beleven? Snoepen in de kerk! Dat was bij ons ondenkbaar. In de gereformeerde gemeente van Elspeet woonde ik een huwelijksdienst bij. Het was me onbekend dat ze daar niet in het wit mogen trouwen. Om de in het blauw gehulde bruid te complimenteren, zei ik: “Je lijkt de Madonna van Fátima wel.” Dat leverde me een stevige uitbrander van de dominee op.’

Zijn moeder moest even slikken toen ze hoorde dat haar jongste zoon een protestants meisje aan de haak had geslagen. ‘Mijn vader vond het prima. Hij merkte dat Miriam heel gelovig was. Ook mijn schoonouders pakten het sportief op. Er zijn refor-

matorische christenen die liever ongelooft dan een fout geloof zien, maar zo zaten zij niet in elkaar. Ze waardeerden het dat ik elke zondag naar de kerk ging en relatief vaak een protestantse dienst bezocht. De situatie bij ons is dezelfde als die bij mijn ouders destijds: mijn vrouw is vromer, ik ben consequenter. Miriam heeft nog wel eens de neiging om als we op vakantie zijn een kerkdienst te verzuimen. Daar begin ik niet aan.'

Ondanks zijn interesse voor het protestantisme viel de kerkelijke keuze uit in het voordeel van de Rooms-Katholieke Kerk. 'Om Miriam maar meteen het beste van onze wereld te tonen, nam ik haar nog voor we officieel verkering hadden mee naar een kerstnachtdienst in de kathedraal van Utrecht. Ze was diep onder de indruk van de symboliek en gaf aan katholiek te willen worden.'

Van der Ven bleef een reformatorische katholiek, zoals hij zichzelf noemde. 'Niet voor niets vestigden we ons in 't Harde, een uitgesproken protestants dorp. Ik mag graag een goed glas wijn drinken, maar bij de slemppartijen in het zuiden heb ik me nooit thuis gevoeld.' In 1993 werd hij door de Vereniging ter Bescherming van het Ongeboren Kind (VBOK) benoemd tot algemeen directeur, naast boegbeeld Mirjam Neele. 'Die organisatie was destijds voor het overgrote deel reformatorisch. Ik was gefascineerd door de vrijgevigheid van deze mensen en hun theologische kennis, ook van de rooms-katholieke leer. Dat daagde mij uit om me meer te gaan verdiepen in zowel katholieke als protestantse literatuur. Ik wilde niet keer op keer met een mond vol tanden staan. Vooral met Mirjam had ik intensieve gesprekken. We liepen een keer een kapel binnen waar een enorm beeld van Maria hing, boven een klein kruis met daaraan Christus.

“Zeg Bas, vind jij nou ook niet dat de verhouding een beetje zoek is?” vroeg Mirjam. Daar was ik het helemaal mee eens. Ik dacht toen al uitgesproken christocentrisch. Daarin was ik geen uitzondering. De Mariadevotie leeft in intellectuele katholieke kringen veel minder dan onder de plattelandsbevolking.’

Vanwege zijn sympathie voor orthodoxe belijders in de Nederlandse Hervormde Kerk abonneerde hij zich op De Waarheidsvriend, het huisorgaan van de Gereformeerde Bond. Op de wereld van de afgescheiden kerken kreeg hij pas na verloop van tijd enig zicht. ‘Vroeger had ik een geweldige aversie tegen de verdeeldheid binnen het protestantisme. Nu denk ik daar positiever over. Als protestant heb je de mogelijkheid om kleur te bekennen. De Rooms-Katholieke Kerk heeft de *catholica* in stand gehouden, maar inhoudelijk is de verscheidenheid niet minder. Als je een katholieke kerk binnengaat, moet je maar afwachten wat je aantreft.’

De benaming van de verschillende protestantse kerkverbanden vindt hij niet altijd even helder. ‘Toen iemand me vertelde dat hij christelijk gereformeerd was, vroeg ik: “Kun je ook anders gereformeerd zijn?” Het deed me denken aan een moslim die zegt dat hij islamitisch mohammedaans is.’ In zijn contacten met behoudende protestanten was er geregeld een lichte kortsluiting. ‘Katholieken hebben de neiging om wat luchthartiger over God te spreken. Daarnaast hebben ze veel zelfspot ten aanzien van hun eigen kerk. Die humor valt bij gereformeerden bijzonder goed, maar maak je omgekeerd eens een grap over hún kerk, dan wordt dat absoluut niet gewaardeerd.’

De kinderen van het eigenzinnige rooms-katholieke echtpaar gingen naar de protestantse school van 't Harde. Tot ergernis van de directeur van de rooms-katholieke basisschool in het Veluwe dorp. ‘Voor ons is het heel belangrijk dat kinderen

op levensbeschouwelijk gebied iets meekrijgen. Pas als je weet waar de Noordpool ligt, kun je op zee je positie bepalen. Het griezelige van onze samenleving is dat een vast uitgangspunt ontbreekt. Ik zit in de raad van toezicht van het Willem Lode-wijk Gymnasium in Groningen. De docent die daar vanaf 1978 godsdienst heeft gegeven, een zeer innemende man, vertelde me onlangs dat hij bij zijn indiensttreding al niet meer geloofde. Dat is de bijl aan de wortel van je identiteit. Daarom huldigde ik bij de VBOK het standpunt dat zelfs de huishoudelijk medewerkster de uitgangspunten moest onderschrijven. Wie zijn identiteit verloochent, is gedoemd te verdwijnen.’

De volle kerken in de rechterflank van de gereformeerde gezindte bevestigden hem in zijn overtuiging dat alleen de orthodoxie overleeft. ‘De vrijzinnigheid heeft geen kinderen omdat vrijzinnigen hun eigen bestaansrecht ondergraven. Dat zei ik meer dan eens ook tegen de kardinaal. “De experimenten in de Rooms-Katholieke Kerk hebben ze in de protestantse kerken allemaal al gehad en ze zijn op niets uitgelopen.” Alleen de genootschappen die eenvoudig aan de waarheid vasthouden, floreren nog. Wat is er over van de Remonstrantse Broederschap, de Doopsgezinde Sociëteit, de Nederlandse Protestantenbond, de Vereniging van Vrijzinnig Hervormden?’

In 2001 stapte de voorman van de VBOK over naar het Katholiek Nieuwsblad, waar hij drie jaar directeur was. Hij ging ernaartoe met het ideaal het orthodoxe rooms-katholicisme nieuw leven in te blazen. Het aantal abonnees wist hij op te krikken tot 20.000, maar het begeerde reveil bleef uit. Na drie jaar nam hij daarom het besluit zijn gaven nog directer aan te wenden voor de instandhouding van de Moederkerk in Nederland. Bisschop Willem Jacobus Eijk trok hem aan als

financieel directeur voor het bisdom Groningen-Leeuwarden. ‘Omdat hij wist dat ik orthodox katholiek was en bovendien in staat om fondsen binnen te halen. Het gaat in de kerk om de Heer, maar het geld helpt ook. Eijk had net een nieuw pand gekocht en hield van een royale levensstijl. Die verwevenheid van geloof en commercie is een gevaar dat ook de reformatorische kerken bedreigt. Een vereniging voor reformatorische ondernemers en een beurs voor reformatorische christenen spreken mij niet aan. Dan wordt het lucratief om reformatorisch te zijn. Dat staat volgens mij op gespannen voet met de inhoud van de geloofsleer.’

Bisschop Eijk werd in 2008 opgevolgd door Gerard Johannes Nicolaas de Korte. De relatie tussen de beide bisschoppen en hun econoom was ambivalent. ‘Net als ik ijverden ze voor het bisdom en het behoud van de orthodoxie, maar ze waren daarin harder dan ik. Dat is altijd een gevaar van orthodoxie. Die kan een onmenselijke trek krijgen. Bovendien kreeg ik steeds meer moeite met de transsubstantiatie: de leer dat het brood en de wijn tijdens de eucharistie werkelijk in het lichaam en bloed van Christus veranderen. Dan heb je het over een kernpunt in de rooms-katholieke leer. Vanwege de neergang van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland heeft Eijk een aantal eucharistische centra gevormd, kerken waar de mis wordt bediend. De rest vindt hij niet belangrijk. Het gaat om de eucharistie. Die heeft iets magisch. Dat wordt onderstreept door het gedachteloos opdreunen van de mis, als een soort mantra. Ik kon ook niet meer uit de voeten met de overtuiging dat er naast Jezus Christus een extra instantie nodig is tussen God en ons.’ In 2011 verliet hij het bisdom en trad in dienst bij een verzeke-
raar. Het jaar daarna legde hij belijdenis van het geloof af in de protestantse gemeente van Gieten. Het was het sluitstuk van een

jarenlang proces. ‘Ondanks mijn protestantse sympathieën kon ik me eerst niet voorstellen dat ik ooit de Rooms-Katholieke Kerk zou verlaten. Het protestantisme geloofde me te veel met het hoofd.’ Toch was de breuk minder schokkend dan hij had verwacht. ‘In een land als Italië is zo’n overgang een culturele aardverschuiving. Dat is hier veel minder het geval.’ Zijn broer, die al bijna veertig jaar niet meer naar de kerk gaat, was het meest verbolgen over de overstap. ‘Die vreemde reactie kom ik vaker tegen bij verlichte katholieken. Mijn vriendschap met de behoudende priester Theo Willemsen, de oud-deken van Roermond, bleef intact. Die had begrip voor mijn stap.’

De voormalige financieel directeur van het bisdom Groningen-Leeuwarden verwacht niet dat de breuk tussen Rome en Reformatie ooit zal worden geheeld. Niet in de eerste plaats door de leergeschillen, maar vanwege het diepgewortelde machtsdenken van de Rooms-Katholieke Kerk. ‘Let maar eens op als ergens een oecumenische dienst wordt gehouden. De bisschop loopt altijd achteraan. Hij sluit de rij, als vertegenwoordiger van de ware kerk.’

Protestanten beseffen volgens Van der Ven onvoldoende hoezeer machtsbesef en superioriteitsgevoel eigen zijn aan de Rooms-Katholieke Kerk. ‘Het is de enige kerk met eigen ambassades. In Nederland ligt die ambassade op een van de duurste plekjes van Den Haag, aan de Carnegielaan, tegenover het Vredespaleis. Omgekeerd hebben bijna alle landen een vertegenwoordiging in Vaticaanstad, het kleinste onafhankelijke land ter wereld. Zelfs D66 wil de ambassade bij de Heilige Stoel niet afschaffen. De vrouwelijke protestantse staatshoofden gaan in het zwart gekleed als ze de paus bezoeken, omdat niet-katholieken in rouwkleding voor de heilige Vader moeten verschijnen. Zelfs

queen Elizabeth gaf toe aan die eis. Een lastig punt in de huidige situatie is voor de Rooms-Katholieke Kerk het fenomeen van een dubbele paus: Benedictus XVI en Franciscus. Benedictus is teruggetreden, maar niet afgetreden. Hij loopt nog steeds in zijn pauselijke kleren rond. Wie van de twee kan *ex cathedra* iets zeggen?’

Ook in zijn rooms-katholieke jaren zag Van der Ven de paus niet als de onfeilbare kerkvorst. Wel als de belichaming van de katholieke traditie en de man die eindverantwoordelijk is voor het bewaken van de leer. ‘Daarin zit iets goeds. Als binnen de Verenigde Naties principiële punten aan de orde komen, is het altijd weer het Vaticaan dat de Bijbelse standpunten verdedigt. De Wereldraad van Kerken is daarvoor te verdeeld. Dat is de grote zwakte van het protestantisme. Wie kan namens de protestantse wereld met één stem spreken of een vuist maken? Dat kan de paus wel. Mijn moeite ligt in het feit dat hij zich goddelijke eer laat toebrenge. Overigens zie ik hetzelfde in de rechterflank van de reformatorische kring. Ook daar wordt soms een bijna goddelijke status toegekend aan bepaalde mensen. Daar heb ik niets dan ellende van gezien. Geen mens kan deze weelde dragen. Vroeg of laat gaat het fout.’

Anti-rooms werd Van der Ven niet. Het verschil met vroeger is dat hij nu net aan de andere kant van de lijn staat. ‘Een groot gemis in de protestantse wereld is voor mij het ontbreken van kloosters. Die hebben veel zegen verspreid. Het tweede wat ik vaak mis, is de ‘*joie de vivre*’. Die calvinistische soep-, karnemelk- en broodjescultuur vind ik verschrikkelijk. In de leer ben ik een protestant, in het leven nog steeds een katholiek. We mogen genieten van Gods goede schepping.’

Een jaar geleden werd hij tot ouderling verkozen. ‘Met mijn

opvattingen ben ik in de kerkenraad zeer behoudend. Belangrijk is dat we de kern van de Bijbelse leer voor ogen houden. Dat spreekt me aan bij reformatorische christenen. Mijn bezwaar tegen de bevindelijkheid is, dat de lijn daar wel érg verticaal wordt gesteld. Aan de vrucht wordt de boom gekend. Je ziet het bijna altijd fout gaan op het punt van de naastenliefde.’

Recent studeerde de leergierige jurist annex econoom af als psycholoog. ‘Het bleef knagen dat ik mijn eerste liefde niet had gevolgd. Wat drijft mensen in wat ze doen? Die vraag fascineert me. Bovendien is de studie psychologie een oefening in zelfreflectie.’ Hij ging meteen door met theologie. ‘Het verlangen naar het priesterschap is nooit geheel verdwenen. Theologie is de studie der studies. Psychologie leert je de ziel van de mens te begrijpen, theologie leert je de ultieme waarheid beter te doorgronden. Gezonde theologie is het zoeken van de mens naar God. De Bijbel leert ons dat het geloof ons pas echt tot mens maakt. Zonder geloof geven we toe aan onze primaire driften. Dat is de wereld waarin we vandaag leven. Die is zo gesecculariseerd dat veel christenen nauwelijks een weerwoord hebben. Daardoor krijgt ook de vrijzinnigheid alle ruimte. Onlangs zei een predikant tegen me: “God is voor mij de oneindig gevulde leegte.” Dat vind ik prietpraat. Zeg dan ronduit dat je niet gelooft. Wil je zuiver over God spreken, dan moet je je aan vrij strikte marges houden. De theologiestudie maakt het me gemakkelijker om al die niet gelovende, maar wel traktement incasserende dominees een gedegen weerwoord te geven. Atheïsten wil ik de redelijkheid van het geloof en de vooringenomenheid van het ongeloof tonen.’

Tijdens zijn jaren bij de VBOK zat hij geregeld in de *Institutie* van Calvijn te lezen. Nu wordt hij vooral gefascineerd door de

dogmatische werken van prof. A. van de Beek en de nalatenschap van Dietrich Bonhoeffer. ‘Ook *Priesters en profeten* van Stefan Paas vind ik de moeite waard. En niet te vergeten de boeken van de vorige paus, over Jezus. Benedictus XVI is een theoloog van niveau. Ik hoef het niet in alles met iemand eens te zijn om hem te kunnen waarderen. Belangrijk is voor mij dat een boek of een preek me raakt, niet alleen emotioneel maar ook intellectueel. In de rechterflank van de gereformeerde gezindte doet het verstand té weinig mee, net als in een devoot rooms-katholiek milieu en evangelische kringen. Als je maar iets voelt. Door mijn psychologiestudie weet ik hoezeer gevoelens door een bepaalde manier van spreken of een bepaalde sfeer kunnen worden opgewekt. Mensen verwarren die gevoelens met religiositeit of geloof.’

De ware devotie ligt voor de bestuurder van de Friese bibliotheken in het onderhouden van de gebeden, in gemeenschap met andere christenen: protestants en rooms-katholiek. ‘Ik bid nog elke dag de lauden en de completeen: het ochtend- en avondgebed. Die bestaan voor een groot deel uit psalmen. Ik vind het onbegrijpelijk dat protestanten de getijden hebben losgelaten. Daarmee breng je discipline aan in je geestelijk leven. Het is een ritme dat je uit de dagelijkse sleur haalt. De getijden verheffen je op een bepaalde manier, en ze verbinden je met de kerk van alle eeuwen.’

De kerninhoud van het christelijk geloof is voor Van der Ven samengevat in het grote gebod. ‘Bemin God boven alles en je naaste als jezelf. Daarmee zeg je nogal wat. In Zijn ongekende barmhartigheid reikt God ons Zijn boodschap aan, in de Persoon van Zijn Zoon, maar dat betekent niet dat Hij alles met de mantel der liefde bedekt. Die indruk krijg je als je

veel christenen hoort praten. Als ik aan Jezus denk, is dat met de vreze Gods. Ik durf Zijn Naam bijna niet te noemen, laat staan Hem aan mijn persoon te verbinden. Dat ligt aan mij, niet aan Christus. Hij reikt mij de hand, maar ik durf die niet te pakken, omdat er in mijn leven nog zo veel fout gaat. Pas vloekte ik. Mijn secretaresse, die niet gelooft, sprak me daarop aan. Heel vriendelijk en tegelijk beslist. Die vrouw weet dat ik ouderling ben. Op zo'n moment schaam ik me diep. Wie ben ik om te beweren dat Christus in mij woont? Als ik zeg dat ik christen ben, heb ik op een andere manier te spreken en met mijn medemens om te gaan dan ik nu meer dan eens doe.' Als het gaat om de vraag waarom de Zoon van God mens werd, voelt de voormalige econoom van het bisdom Groningen-Leeuwarden zich thuis bij de opvatting van veel vroege kerkvaders. Die beschouwden Jezus' leven en sterven als een vorm van overwinning op het kwaad. 'Ik kan niets met de door Anselmus geïntroduceerde verzoeningsleer, waarin Jezus Zich opoffert voor onze zonden om die weg te kunnen nemen door Zijn alverzoenend bloed. Misschien vanwege de terminologie. Het klinkt me zo klassiek offerachtig in de oren. Bij een verheven God kan ik me niet voorstellen dat Hij alleen genoeg neemt met een offer dat aan Hem gelijk is. Zoals ik het nu zie, heeft Hij ons in Zijn Zoon vooral laten zien hoe barmhartig Hij is. Laat ik het zo zeggen: Christus is volgens mij gestorven door onze zonden, niet voor onze zonden. Begrijp me goed, ook voor mij is Jezus absoluut de Verlosser. Hij is de ultieme en enige Weg. Alleen door Hem kan ik bij de Vader komen.' Toch blijft hij worstelen met de prangende vraag wat God van hem verwacht. 'Pas was ik bij mijn goede vriend Theo Willemssen. Die zei tegen me: "Ga nou eens een persoonlijke dialoog met Christus aan, en leg Hem eerlijk je twijfels voor." Op een

bepaalde manier schrik ik daarvoor terug. Wie ben ik? Terwijl ik er wel naar verlang. Ik luister heel graag naar Engelse *hymns*. Als een college choir “*Abide with me*” zingt, komen steevast de tranen in mijn ogen. “Ik ben bang, blijf bij mij!” Ik herken me vaak in de worsteling van Luther. Hoe krijg ik een genadig God? Het advies van Theo klinkt mij zo alledaags in de oren, maar misschien moet ik het toch eens wagen.’